

Հ. Աճիր-Գրգռիկա

Կապույտ

Հունիս- 1907թ.

9

8

891.99

5-38

13 APR 2011

48

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ԽԱՆԴ.

Բ

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ.

Մ-222

Ով չի ձգտում ազատութեան,
Նա սողուն է դարձահոտ.
Ազատութիւնն է ձեռք բերում
Կռի զաշտում արիւնոտ:

1008
36174

ՏՊԱՐԱՆ ՕՐ. Ն. ԱՎԱՆԻՍՅԱՆ, ՊՈԼԻՏԵԽՆԻԿԱՆ 7.
Электропечатня И. Г. Ганяниця, Полицейская 7.

19-07

(12)

14 .08. 2013

58214

Դ. Գասարանի գաղափարիկ լինելուն
Նազիկ Վարդանեանի յիշատակ
Նոյն գասարանի աշակերտներին

1920 թ. 8 յուն.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ՆԱԽԱՐԱՐԱՆԻ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԽՈՂԵՐ

Դառնացած հոգոյս թուիչքն է ճախրում
Անապատ դարձող հայ հայրենիքում,
Ու գործւում են ճապաղիք արեան,
Աւեր, բըռնութիւն գազան վարչութեան:
Երբ որ լսում եմ ռազմի գոռ երգեր,
Որ ինքնապաշտպան հնչում են խմբեր,
Նիրհած ու թըմբած միտքս է արթնանում
Ու սաւառնելով անհուն եթերում՝
Կամ վերից սիրով կուգեմ նւաճել
Հակառակորդին՝ կամ գէնքով ջնջել:
Ապա թէ ապրել ազատ շնչելով,
Սիրոյ կենսատու աղբիւրի ջրով
Ծարաւս կտրել ու հրաբորբոք
Իմ սրտի յոյզերն իբրեւ սուրբ բողոք
Տանջալից անձիս դէպ վեր առաքել,
Անհուն բարձունքին լսելի առնել:
Ահա կանգնած եմ գիտութեան վայրում,
Անդ հոգեպարար երգեր է երգում
Գալող սերունդը ազատ զարգացած,
Չար բռնակալից խաղառ ազատւած:

ՀԱՅՈՑ ԱՇԽԱՐՀ.

Ու լուսինը շառագունած՝
Դէմքն է ծածկում սև ամպով,
Երբ լողնում է կարմիր-գազանն
Անմեղների արիւնով:

Ու բիւրաւոր դողդոջ աստղեր
Ամաչում են փայլելիս,
Երբ տեսնում են մարդ բորենուն
Ծեր ու մանուկ լափելիս:

Իսկ զոհերի ազատասէր
Մայրն անվեհեր յղանում
Նոր ի նորոյ ու անարկու
Սէգ որդիներ է ծնում:

ՅՈՅՍ.

Գիտակցութիւնն ներշնչում է
Իմ մէջ հաւատ լի յոյսով

Ու հէգ սիրտս թրթռում է
Երազական յոյզերով:

Թեթև թևով հոգիս թռչում
Միտքս այնտեղ է միշտ լինում,

Ուր առն ու տեղ այրաց աւեր,
Արեան ծովեր են դառնում:

Ուր գոռ մարտիկն ինքնապաշտան
Շահատակում է առաջ՝

Մըրրկի պէս բոցից անցնում,
Պաշտպանութեան դէմքն առած:

Դէպ սարն ի վեր յոխորտագին
Խոյանում է ճախրելով,

Որ խորաբիբ դիտէ վրտանգն
Ու անդ լինի սուրալով:

Սիրտս ու հոգիս քեզ եմ ձօնում,
Խնկելի յոյս, հայ հայդուկ,

Որ քո անձդ զոհ ես բերում
Հայրենիքիդ փառագուրկ:

ՆԵՐՔԻՆ ՈՅԺ.

Երբ որ դիւական մըրիկ մոլեգին
Փչում է, բորբոքում հրդենն անագին
Ու բոցն ու մուխը գերթ սև արեան գետ
Արագ սահանքով գնում են վէտ վէտ,
Թուխ սառան սփռած սողորում յաւէտ,
Հրեղէն լեզուներն անդ խկոյն և եթ
Լափում ամեն ինչ և մոխիր դարձնում.
Ոհ, այդ ժամանակ իմ մէջն է զարթնում

Մի անճառելի քրնած գօրութիւն,
Որ տալիս է ինձ յոյս, յանգգնութիւն
Դիւածին մըրկի հետը կուելու
Բորբոքւած բոցն՝ իմ արիւնով մարելու:

ԱՐԴԱՐ ԶԱՅՐՈՅԹ.

Ես էլ չեմ կարող լռել մոռանալ,
Օջախիս պատւին պաշտպան չգառնալ,
Երբ սաղայէլի զազիր ճիւղներ
Վառում են իմ մէջ գայրոյթի շանթեր:
Ու դժոխային ատելի լուծը
Ճնշում, խեղդում է իմ պարանոցը:
Հրաշէկ շամփուրներն թշնամու ձեռքով
Թէ ծակեն կուծքս մահացու վէրքով,
Այնքան չեմ զգայ ես ցաւ ու տանջանք,
Ձեն ելնի բերնիցս նզովք ու լուտանք,
Որքան այդ հրէշ և խելակորոյս
Պիղծ անառակի գործերն անյոյս
Լցնում են հոգիս մահածին թոյնով,
Թոյնով դառնութեան կատաղութիւնով:
Մենք վիճակւած ենք անպատիւ կեանքի,
Լպիրշ, անպատկառ վիրաւորանքի,
Մեր սրբութիւնը արհամարւած է,
Մարդ-բորենուցը այդ պղծւած է:

Այրւում է սիրտս, կուրծքս պատառում,
Կասես երկինքն է գլխիս փուլ գալում,
Երբ ձեռքս ծալած, կապած կաշկանդւած,
Տեսնում եմ հօրս տունն ապականւած:

Մասսի քաջքեր, ես ձեզ եմ կանչում,
Ձեզ հետ էլ մէկ տեղ արշաւանք գործում:

Գոռաց ամալրոպն, փայլեց շանթ, կայծակ,
Դղրդաց Մասեաց վիհն անյատակ,
Որտից դուրս թռան կտրիչ ոգիներ—
Սուրբ իրաւունքի հզօր պաշտպաններ:

ՏԱՃԿԱՀԱՅԻ ՆԱԽԱՏԻՆՔԸ.

Ձեզ եմ դիմում հայոց ազգի,
Զգուշ, խոհեմ խիկարներ,
Ցոյց տւէք մեզ ճար ու հնար
Որ պաշտպանենք մեր գառներ
Պատառոտող գազաններից
Զուլումի այս աշխարհում,
Ուրտեղ հաւի փորըրիկ ճուտը
Հայից թանգ է գնահատում:

Գիտեմ, որ դուք՝ բաղմած թաւշեայ
Քնքոյշ չքեղ դիւանում,
Ընտիր գինով ոգևորւած
Մեր մասին էք մտածում:

Այդ ըմպելիք ձեր ուղեղում
 Շատ ծրագիր է կազմում,
 Խրատ տւէք, թէ ի՞նչ անենք,
 Երբ թիւրք աղան հիւր գալում,
 Ուտում, խմում, «դուշ քիրասին»
 Ձէպը դնում, ու ապա
 Յագեցած չար վագրի նման
 Յարձակում է ինձ վրա,
 Չարկում, ջարդում, վայր է ձգում
 Ու տիրանում առն տեղիս,
 Յետոյ դիմում կեանքիս ընկեր,
 Հոգուս հատոր Զանոյիս,
 Գլխի երկար սիրուն մազով
 Ձեռքերը պինդ կապելով,
 Իմ կուրացած աչքիս առաջ

Դէհ ասացէք, ես ի՞նչ անեմ,
 Քաղաքագէտ պարոններ:

* *

Երբ վերքս քիչ առողջացաւ,
 Տւի անչափ բողոքներ:
 Կաշառք առան, ինչ ունէի,
 Դատաւորներ՝ դատիներ,

Բայց հետեանքը այն եղաւ
 Որ կորցրի իմ գեղանի
 Ու հրաշագեղ կոյս աղջիկըս
 Ախ, իմ Գիւլին աղանի:
 Մօրը լլկող, բռնաբարող
 Լիբբ գազանի ընկերը
 Եկաւ հանդից յափշտակեց,
 Առեանգեց իմ գառը.
 Այդ մասին էլ բողոք տւի,
 Պատասխանը այս եղաւ.
 «Գնահ կորի, քեաֆիր-գեափուռ.
 Մեր ուղղափառ հաւատի
 Պայծառ շողքը լուսաւորեց
 Խաւար սիրտն անհաւատի.
 Գնահ, փառք տուր մեր Ալլահին,
 Որ դրախտը կբանայ,
 Ու աղջկանդ միջնորդութեամբ
 Քեզ էլ այնտեղ տեղ կտայ»:

* *

Երբ մենք չարքաշ թշուառ կեանքով
 Արիւն քրտինք թափելով,
 Կալ ենք կալսում թեղ ենք քամում,
 Յորեն գարի շեղջելով,

Մէկ էլ տեսար ահա եկան
 Հասան-աղի լիբբ մարդիկ
 Տասնեակ դատարկ գրաստներով
 Ու բռնեցին դուռ, երդիք.
 Առանց մեզի հարցնելու
 Շեղջն են լցնում բեռները.
 Հակառակողն ընկնում գետին,
 Զեռքով բռնած վերքերը:

* *

Երբ մեզնից մէկն իւր մարդկային
 Իրաւունքն պաշտպանէ,
 Չարագործին իւր արժանի
 Պատիժն իսկոյն հասցնէ,
 Այնուհետեւ կարմիր գազանն
 Իւր զօրքերով անխնայ
 Ամրող զիւղեր ու քաղաքներ
 Կործանում է աշկարայ.
 Անծայր, անվերջ սպանդանոց
 Կը դարձնեն ողջ երկիր.
 Մեր շէն օջախ, քաղցր վաթան
 Կայրեն, կանեն սև մոխիր:

* *

Դէհ, ասացէք. մեր խիկարներ,
 Մինչ երբ այսպէս մորթուենք,
 Անարգութեամբ ու խայտառակ
 Մինչ երբ այսպէս կեանք վարենք:

Վախենումէք, որ մի գուցէ
 Խնդրենք մի քիչ օգնութիւն.
 Դուք ստիպւած կրէք զրկանք,
 Յոյց տալով աջակցութիւն:

* *

Որքան մենք շատ համբերեցինք
 Արիւնուշտ գազանին,
 Պաղատազին արտասուքով
 Մենք փարեցինք ոտքերին,
 Այնքան նա խիստ կատաղեցաւ
 Մեր արիւնով գինովցած:
 Ապա միայն ելանք լեռներն
 Մի քիչ ազատ շունչ քաշած,
 Ու կուռւմ ենք միշտ անվեհեր՝
 Դիւցազնի մահն կուի մէջ
 Մենք նախադաս համարեցինք
 Քան ստրկի կեանքն տան մէջ:

ԳԻԻՂԱՅՈՒ ԲՈՂՈՔԸ

Սիրաս լիքն է դառն վշտով,
 Իսկ գլուխս ծանր մտքով.
 Ես հում դիմեմ այս բողոքով,
 Որ քիչ օգնէ ցաւիս շուտով:

Մեր գիւղում կան մի շարք մարդիկ,
 Ջրիակեր անխիղճ անձինք,
 Որոնք կպել են իմ պոչից,
 Էլ պոկ չեն գալիս ինձանից.
 Անուս, թերուս մեր քահանան
 Պատուհաս է և հոգեհան
 Ոչ ինչ չէ տալիս շահեկան,
 Բայց պահանջում տուրք անխափան:
 Գիւղի իշխան կամ դատաւոր
 Կաշառակեր է նենգաւոր.
 Թաս արախով ու չաղ հաւով
 Ինձ գրկում է իւր վճռով:
 Ռէս, գզիր ու հարկահան,
 Չարչի, հէքիմ ամբարտաւան
 Ինչպէս տգործի ծարաւ արեան
 Ծրծում ծուծն իմ ընտանեկան.
 Ագահ, անկուշտ չար վաշխառուն
 Իր զգւելի բաժակի թոյն
 Խմեցնում է մինչև մրուր,
 Որ ստանայ տոկոս բիւր:
 Այն սատանի ծնունդն վատթար,
 Ապլակաթ է, ինչ զահրումար,
 Իր չարութեան գրչովն՝ արդար

Մարդին զրուս մեղքի դաւթար:
 Թող իմանայ ամբողջ աշխարհք,
 Որ չի տայ մեզ ճար ու հնարք,
 Թէ լարողներն այս չար թակարդ
 Քաղքից կառնեն մասն ու մակարթ.
 Գիտէս ինչով.
 —Աջամբիւրով,
 Չայի փողով,
 Ընծաներով:

ԳԱՐՈՒՆ

«Հայ-հո, չէս գիտէ,
 Գարուն է եկէ»:

Շանէնն ի Սիրի

Հարաւային ջերմ քամուց
 Արդ հալւում են ձիւն, սառոյց,
 Առակները քչքչուն
 Վերից վայր են խոխոջում:
 Հիւսիսային սաստկաշունչ
 Ցուրտն անողոր դառնաշունչ
 Լռել է, էլ չի փչում,
 Բուք ու բորան չի անում:

Մթնոլորտը, որ լիքն էր
 Մարսուռ ազդող սուլոցով,
 Առաւօտեան ցնծում է
 Այգ աւետող ձայներով:
 Գարնան գուշակ թռչուններ
 Ուրախ, զւարթ եկել հիւր,
 Նորոգում են հին բներ
 Ու դայլայլում երգ բեր:

* *

Անհետ են կորչում երազի նման,
 Ցուրտն ու խաւարը մահաշունչ ձմռան,
 Որ խիստ սառցային անեղ կապանքով
 Գերել էր աշխահրք իր ամբողջ կեանքով:
 Ոհ, քո վերայից հով ու գով գեփիւռ
 Շնկչնկալով է անցնում համապիւռ,
 Ու դալուկ դէմքիդ համբոյր անուշիկ
 Եւ գուրգուրանքներ շոայլում մեղմիկ:
 Ամառայ տապն էլ բնաւ չէ կարող
 Խամբեցնել քո սիրուն, վեհ պատկեր,
 Որ պիտի ազատ փայլէ յար աճող
 Ընծիւղների պէս նոր, արգասաբեր:

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ.

Ազատութեան արշալոյսը
 Իւր երփներանգ գոյներով
 Ողողել է արդ սար ու ձոր՝
 Հոյս է տալիս մեծ յուսով:
 Ազատ կեանքի ջերմ սիրահարն
 Թող վեր կենայ ու վազէ
 Դէպի առաջ վառ արշալոյս,
 Նոր աւետեաց երգ լսէ:
 Ուր երգում են ազատութիւն
 Բըռնակալի ծանր լծից,
 Որի տակը հեծում, մաշում,
 Մեռնում է մարդ տանջանքից:
 Ուր երգում են ազատութիւն
 Պաշտամունքից սընոտի,
 Որի մոլար քարոզութեամբ
 Կաշկանդւել են միտք, հոգի
 Ու մնացել անքակտելի
 Քան շղթայածն երկաթով
 Կամ որպէս մի մեռած կրակ
 Ծածկւած են մոխիրով:
 Անդ երգում են ազատութիւն
 Անխիղճ, ազահ հարստից,
 Որ զրգւելի սարդի նման
 Ծըծում նորա արիւնից,

Ով ընկնում է իւր դիւական
Հիւսուած ոստանն նենգալից.
Ուր զոհւում է նորա կրքին
Հէգ բանւորն սև քաղցից:

Ազատութեան սիրոյ խանդը՝
Որ շատ սրտեր բորբոքեց,
Դու ու գաղար չէր տալիս քեզ՝
Մինչև որ իսկ հասցրեց
Ընկերական սուրբ դրօշի տակ
Ուր կուում ես անվեհեր
Տապալելու չար բռնութիւն
Ու դնելու վեհ հիմքեր.—
Ազատ կեանքին, անկախ մտքին
Չարգացում տալ բնական,
Ու միշտ դատել արդարութեամբ
Ամեն մի գործ իսկական,
Ընկերական հաւասար դատով,
Որ չեն լինի գեղծումներ,
Ուր մեծ արժէք չեն ունենայ
Ամբարտաւան իշխողներ,
Չեն վստահի ստել, խաբել
Փարիսեցի մարդորսներ,
Ոչ էլ խարդախ փողատէրը
Կը կեղեքէ աղքատները:

ՈՐԴԻՆ.

Այս գահաւէժ կեանքի յախուռն յորձանքում,
Ուր փրփրադէզ կոհակներն են խորտակում
Ամեն մի թումբ ընդդիմադիր ու սահում,
Պիտ ներշնչես, որդեակ, քաղցր յոյս իմ սրտում:
Նայիր մօրդ գորովալի աչքերին:
Տես, սիրոյ հետ կաթում կայլակ վըշտերին,
Անդ խինդ ու լաց, ժպիտ, թախիծ միասին
Մերթ հըրճւեցնում, մերթ մորմոքում են
հոգին:

Նա գըլխովին համակում է ցնծութեամբ,
Երբ կյուսայ որ ցօղաբեր իբրև ամպ
Պիտի ցօղես սիրոյդ շիթոյն անուշիկ
Մարդ-բանական բուրաստանի ծառ, ծաղիկ:
Նորա սիրտը տոչորւում է չարաչար,
Երբ քո մէջը նըշմարում է հող յարմար
Դաժան, պղերգ ոստիկանին, կղերին,
Որ նստում են ժողովրդի ուսերին:

ՃՇՄԱՐՏՈՒԹԵԱՆ ԶԻՆԻՈՐԻՆ.

Ճշմարտութեան գստ զինւորը
Հրազինւած կանգնել է

Արդարութեան ոգով լցւած
Գրոհի ժամին կսպասէ:

Նորա յոխորդ կերպարանքից
Զարնուրում են տրկարներ,
Իսկ նենգաւոր ախոյեաններ
Պատրաստելով դարաններ,

Աւալարիզից ահաբեկւած
Քաշոււմ են մութ, խուլ անկիւն,
Որ այն տեղից միշտ անվրէպ
Թափեն նետեր մահաթոյն:
Տեսնում է այդ խիզախ զինւորն,
Արհամարհոտ ժըպիտով
Ու զայրագին սըրտմըտութեամբ
Նախատում է զրգւանքով:

Շամփրում վատթար ախոյեանին
Սէդ, շէշտակի նայածքով,
Ապա դառնում վախկոտներին
Ցաւակցաբար ասելով:

«Ինչո՞ւ այդպէս զարնուրանքով
Մարսափումէք, ով մարդիկ,
Ու ընկճւած խոնարհուումէք
Միշտ ծալւելով մինչ գօտիկ:
Սողոսկում էք որպէս զեռուն
Բռնակալի ոտքի տակ»

Եւ ծաղրալի միմոսութեամբ
Լինում այսին ու նշաւակ

Գոռոզ, տխմար իշխողներին...
Զեր ձեռքով ձեզ տանջումէք
Ու այդ չար պիղծ սովորութիւնն
Որդոց որդի կաւանդէք:
Ստրկական անարգ կեանքից
Ի՞նչ հաճոյք էք ստանում:

Խեղճ թշւառներ, դուք կեանք չունիք,
Բայց և մահից էք վախում:

Եւ ստրկի մահն անողորմ
Իւր ճիրաններն գարշելի
Խոր թաղում է ձեր սըրտերում
Ո՛հ, այդ մահն է նողկալի»:

ԱՔՍՈՐԱԿԱՆԸ.

Տապից խորշակից ուժասպառ եղած
Մեծ ճանապարհի մէջին է ընկած
Մի երիտասարդ, թոյլ, կմախք դարձած,
Զեռք ու ոտքերն էլ շղթայի զարկած:
Ու նորա շուրջը մըռայլ ու դաժան
Դէմքեր են կանգնել ծարաւի արեան.
Մէկը ոտքերով խթում է կողքին,
Միւսը մըտրակով զարկում թիկունքին.
Երրորդը սաստիկ զայրոյթն երեսին

«Գնանք թող սատկի», ասում երկուսին,
 Ու հայհոյում է ազգ ու սրբութիւն,
 Թափելով գլխին նախատինք անհուն,
 Սակայն ընկածը անորոշութեամբ
 Նայում է մարած անտարբերութեամբ.
 Նւաղած ծայնով մի պուտ ջուր հայցում
 Ու կրկին լրումն տանջանքի բովում:
 Այսպէս են քշում աքսորականին
 Դէպի ցուրտ ու տաք կողմերն աշխարհին:

ՔՈՒՐՄԵՐԻՆ.

Առասպելական խուլ բաւիղներում
 Պայծառ հոգիներն պահել էք տրքում,
 Որ ծրծէք ինչպէս տղրուկներ ազան
 Խեղճ ժողովրդի արիւնն անխնայ:
 Գարշանք ու նողկանք են միշտ ձեր բաժին
 Դուք, որ ձգտումէք ուժ տալ շղթային...
 Կապում, կաշկանդում սին պաշտամունքով
 Ազատ մտքերի թռիչքն՝ անվրդով:
 Զեր խիղճն է մեռած, սրտերդ սեցած,
 Ամօթ, պատկառանք իսպառ վերացած:
 Մըտութեան որդիք, ձեր բոլոր կեանքում
 Միշտ գիտակցօրէն կեղծում էք, խաբում:

Դուք չէք հաւատում ոչ մի սրբութեան,
 Բայց քարոզում էք մի սուրբ էութեան
 Անտեսանելի գերագոյն գործեր,
 Որ մութ ամբոխին բերէք սարսափներ,
 Ախ, խեղատակներ:
 Անարգ գերի էք զազիր կրքերիդ,
 Ինչի՞ էք գովում, անկեանք կոքերիդ.
 Մի թէ կարծում էք, որ այսուհետեւ
 Էլ պիտ հաւատան սրտին ակներև:

ՎՇՏԱՆԻ ԸՆԿԵՐ.

Խըղճուկ, իմ ընկեր, դու խիստ ես տանջում
 Դառն ցաւերի վշտի տակ հեծում,
 Կիսամեղկ, քաղցած, ցրտից կուշ եկած
 Թախծալի դէմքով շղինքդ ծըռած:
 Դողդոջուն քայլով գնում ես: Բայց ուր.
 Թունալի կեանքի մահառի՞թ մրուր,
 Թէ յոյսի անուշ կաթիլ ծծելու,
 Դառնացած սրտիդ գովութիւն տալու:
 Ո՞ր տեղ ես թողել կինդ սիրասուն,
 Որ միշտ անմոռաց յիշում քո անուն,
 Հրեշտակի նման զաւակներիդ հետ
 Անգոր կուելով սովի, մահաւն հետ:

Լցւում է հողիս բուռն զգացմունքով
 Ու ես յօժար եմ քեզ համար կեանքով
 Զոհւիլ գոնէ քիչ օգնելու մտքով,
 Վշտիդ սփոփանք տալ մի հնարքով:
 Ի՞նչ է պատճառը մեր անբախտութեան
 Մենք ենք հասցրել մեզ այս նեղութեան,
 Թէ ուրիշներն են մեզ այդ պատրաստել
 Մեր կեանքի հիւթը լափել, կլանել:
 Եկ, ճշմարտութեան սալրասուր զէնքով
 Ճղենք կրծքերս՝ մեր սիրտն հանելով,
 Եւ դնենք ի տես հանուր մարդկութեան.
 Տեսնենք, կգտնին մի հետք չարութեան:
 Ահա մեր սիրտը—մաքուր է յստակ,
 Թոթռում ինչպէս դարնան թիթեռնակ,
 Միշտ ոգևորւած պարզ զգացմունքով,
 Սիրել ընկերին աննենգ վարմունքով:

ՄԻ ՊԱՐԾԵՆԱՐ

Մի պաճենար, ծով ծիրանի,
 Խաղաղ, մեղմիկ ծփանքով,
 Եւ դու սիրուն, կապոյտ երկինք,
 Աստեղազարդ կամարով:

Մինչդեռ ազատ մարդու սիրտը.
 Լի ամենայն բարութեամբ,
 Կբաբախէ ընկերական սիրոյ
 Անուշ հաճութեամբ:
 Թող ովկեանի անեղ ջրերն
 Լայնատարած հոսանքով
 Բնաւ երբէք չ'պարծենան
 Եւ շառաչող յորձանքով:
 Մինչ բանական ուշք, միտք, զեղուն,
 Խորախորհուրդ խորհերով,
 Մերթ դէպ անցեալն է սլանում,
 Ակնթարթի թռիչքով:
 Եւ մերթ բաղխում ապագային,
 Խուռն յոյսերի յոյզերով,
 Հազարաւոր տարիներէ.
 Գործեր անդուլ զննելով:
 Թող տիեզերքն համայն անհուն,
 Իւր բիւրաւոր աստղերով.
 Չպարծենայ անդիտապար,
 Եւ անքնին գաղտնիքով:
 Մինչդեռ մաքուր, պայծառ հողին,
 Վեհ, գեղեցիկ ձգտումով
 Գիտակցաբար, ջանք է անում
 Սար, ձոր հարդել եռանդով:

Լինել բարձր, ըմբռնումով,
Միշտ անեզր, անսահման,
Եւ գերազանց ամեն բանից,
Միշտ երազող նորութեան:

* * *

ՀՊԱՏԱԿԻ ՕՐՀՆԵՐԳԸ

Մինչ երբ, եղբայր, մենք ողորկենք
Այս անցաւոր փուշ աշխարհք,—
Մեր արցունքով ու քրտինքով,
Եւ միշտ կրենք հալածանք:

Անմեղ զոհի արեան շիթով,
Ծլած, ծաղկած վարդ, շուշան
Բոյր են տալիս, զարդ են դառնում
Բռնակալին անարժան:

Ու կենսամաշ աշխատանքով,
Կռած ծանր շղթաներ,
Կաշկանդում են հէգ շինողի,
Նկուն բազուկն ու ոտներ:

Մեր հայրենիք ցաւ ու կրակով:
Տոչորւումէ, կեանք չունի.
Բաւ է, որքան համբերեցինք.
Համբերութիւնն զերջ ունի:

Ժանդ բռնութեան գէնքի շաշիւն,
Ու շղթայի շառաշիւն,
Արիք փոխենք ըմբոստ երգի,
Երգենք ազատ զլարթուն:
Խիտ շարքերով առաջ գնանք,
Յոյց տանք մեր ուժ զօրութիւն
Որ խորտակի մեր թշնամին,
Կորսւի նրա բռնութիւն:

ԾԵՐ ԾԱՌԱՆ

Ծերունի գեղջուկը անհաստատ քայլերով,
Մօտեցաւ աւելին, առաւ այն տնքալով,
Թուլացած թեւերն այնքան ուժ չունէին
Որ առաջւայ նման անցքերը մաքրէին:

Ձեռքերը դողացին, աչքերը մթնեցին.
Աւելը վայր ընկաւ, ծնգները ծալեցին.
Նստելով սառն հողին, թէք տւեց արմունկին
Ու նայեց իւր շուրջը, դէպ կապոյտ ջինջ երկին
Արթնացան նորա մէջ անցեալ դառն անցքերից
Տխրագոյն յիշատակը՝ մանկութեան օրերից.
Երիտասարդ կեանքի, պատկերներ տանջալից
Անցնում էին մտքովն մէկ մէկու ետեւից:

Ահա այն մանկան պէս կիսամերկ ու քաղցած՝
 Շրջումէր փողոցում որը, անտէր մնացած.
 Փոխանակ գթութեան բաժինն էր հալածանք
 Հարուստի դռներին: Չգտաւ սփոփանք...
 Ճիշտ ինքն էլ սրան պէս շղթայի դարկեցաւ,
 Երբ ազատ լըջօրէն քննել կամեցաւ:
 Սատերախ ձիերին սանձերն են լաւ ընկճող,
 Իսկ ազատասիրին բանտերն են կաշկանդող:
 Այնուհետ կորցրեց սեպհական համոզմունք
 Ճշմարիտ կթւէր ամեն մի նոր զեղծմունք:
 Չար, անխիղճ բռնութիւն օրէնք էր իր վրայ,
 Մի պատառ չոր հացի ինքը եղաւ միշտ ծառայ:

Ազգի և հայրենեաց պատերազմի դաշտում
 Հէգ կուրծքը բաց արած, դէպ առաջ էր մղում
 Անձնուրաց կուելով, Եղել է արիւնքամ,
 Վիրաւոր ու գերի թշնամուն շատ անգամ:
 Սիրասուն որդիքը գգուանքով էր պահել,
 Բերնի չոր պատառից նրանց բաժին էր հանել.
 Զօրացան, աճեցին ու կտրիչ մարդ դառան,
 Բայց թշուառ ծնողին ցաւի մայր միայն եղան:
 Անդրանիկ զաւակին սպանեց թշնամին:

Երբ իրենք հինաբար կողոպտում ուրիշին.
 Իսկ զիւցազն կրտսերը իվրէժ իւր եղբօր.
 Փողովեց ընկերներ — զինւորներ կամաւոր:

Այլ աւաղ նրանից էլ զրկեց յաւիտեան,
 Նա ևս մատնեց մի անհետ կորստեան:
 Թշնամու աւարով ու երկրով յղկացան
 Իշխաններն ու հարուստ կալածքի տէր դարձան,
 Սակայն ինքն էլ մնաց նոյն քաղցած կաղ զինւոր,
 Որ ամեն օր կողբայ իւր ցաւեր բիւրաւոր

13. ԳԱԶԱՆԸ.

Հին գազան չար դարաւոր
 Դեռ լափում էր մեր բոլոր.
 Սիրտն ու լեարդը յանցաւոր,
 Անում մեզ հրէշ բանաւոր:
 Մէկը տէր է ու իշխող,
 Միւսը ծառայ, աշխատող.
 Չկայ արդար ոչ մի տեղ,
 Որ այս ցաւին անէ դեղ:
 Սըռի, ուժի կարգերն են,
 Որ թե թիկունք դառնում են

Աշխարհաւեր զազանին,
Ապականւած մտքերին:

Գիտութեան լոյս ճշմարիտ,
Փրկութեան այդ մարգարիտ.

Կանէ հարթ ու հաւասար

Կեանքի ուղին առապար,

Որ տանում է նոր աշխարհ,

Ուր մարդիկն են հեզ, խոնարհ,

Չեն ծաղրում իւր նմանին

Եւ ոչ զրկում ուրիշին:

Կապրին սիրով հաւասար,

Եւ կյարգեն միշտ իրար:

Այնուհետեւ զազանն հին

Այսպէս սատկումէ ինքնին:

ԼՌԵՑԻՔ ԶԱՆԳԵՐ

Լռեցեք զանգեր, էլ միք զողանջէ,

Բնաւ ոչ ոքի էլ միք դուք կանչէ:

Աղօթքի համար ժամ միք հրաւիրէ,

Թող նիւթապաշտը ձեր ձայն չլսէ:

Այդ երկնահրաւէր փողի քաղցր լուր

Կարող է արդեօք կանգնեցնել բիւր

Շտապող մարդկանց քայլեր խոտորնակ,

Բերելով նոցա յուղի անվտանգ:

Եթէ կարող չէ,

Էլ միք զողանջէ:

Կաջողւի արդեօք իսպառ պատուեր,

Կեղծ, պատիր դիմակն ու դէն շփրտել,

Որ թագաւորէ զուտ ճշմարտութիւն

Կատարելութեան, սէր ու միութիւն:

Յոյս կայ աշողւի,

Թող զանգը լռի:

Մինչեւ կոկորդը աղբի սէջ թաղած,

Մտնում է տաճար սրտով սկացած,

Կանգնելով այնտեղ արդար ձևացած:

Աղօթք է անում կեղծ, բազկատարած:

Թէ չասենք մեղք է,

Միթէ ամօթ չէ:

Լռեցեք, զանգեր:

Միթէ ամօթ չէ, որ ինքն ուզում է

Պաշտիլ ուրիշից, բայց և պաշտում է...

Մարդ սարսափում է, որ ատող, զրկող,

Ստող ծոռ հոգին լինի քարոզող

Հաւասարութեան անդորր կեանքի,

Եւ մարդկայնութեան վեհ սկզբունքի:

Քարոզը սուտ է,

Բայց չի ամաչէ:

Օ, նա հրէշ է,

Զանգ, իսպառ լռէ:

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՕՐԷՆՔ

Երկիրնքն է պայծառ, փայլում է արև,
 Որ տալիս երկրին կեանք, լոյս ու բարև.
 Մեծ սարի տակին կարկաչող վտակ
 Մարմանդների հետ անում է կատակ:
 Ուրախ է բնութիւն ցնծում է աշխարհ,
 Հովիւն հօտի հետ բռնել սիրուն պար.
 Սուլում է սրինգ, կայտում գառն ու ուլ.
 Անխոնջ գիւղացին գործում է անդուլ:
 Ամեն ծառ, ծաղիկ բուրում են անուշ,
 Նոր երջանկութիւն բղխում քաղցր անուշ:
 Զովարար օդը կեանքի բուրվառով
 Միշտ խնկարկում է գիւրական հոտով:
 Նայում եմ շուրջս: Ամեն ինչ գլարթ,
 Ամեն ինչ պայծառ ինչպէս կարմիր վարդ:
 Զկայ մի չնչին միջատ կամ մի ծիւ,
 Որ ուրախութեան չքամէ կաթիլ:
 Երջանկութիւն է տիրում ամեն տեղ,
 Անհետ կորել են, էլ չկան այնտեղ
 Ոչ զազիր կրքի նողկալի յուզմունք,
 Ոչ նախանձ, զրկանք, ոչ վատթար վարմունք:
 Դրախտ է, կարծես երկնային եթեր,
 Ուր հին սերսլքէն պարզում է թևեր,

Որ համեստութեամբ իւր դէմքը ծածկէ,
 Ապա «Սուրբ, Սուրբով» զօրաց Տէրն օրհնէ:
 Ափսոս այդպէս չէ,
 Այլ խաբուսիկ է:

.

Կեղծ խաղաղութեան վարագոյրի տակ
 Խիստ պատերազմ է, կռում են տաք տաք.
 Զօրեղն անգորի արիւնն է ծծում,
 Սուտն ու նախանձն էլ աւերմունք գործում:
 Տես, այն գեղեցիկ ծաղկից աննման
 Օձն է պատրաստում դաժան թոյն մահւան:
 Ծիրանուն յաղթող վարդի թերթերում
 Որդն է բոյն դրել, անգաղար կրծում:
 Խորամանգ աղւէսն պոչը քաշ տալով,
 Անմեղ ձևացած՝ լուռ դանդաղ քայլով
 Գնում է ինչպէս հրեշտակ է ճեմում,
 Բայց խեղճ հաւերի հողին է հանում:
 Ախ՛, այն գիշակեր գայլն արիւնկզակ
 Լափում է գառին, պոկում մօր դմակ:
 Բաղէն սուր ճիրանն զայրացած խողում
 Սիրուն սարեկի ձագի թոյլ սրտում:

Երկինքն ամաչեց, վրէժխնդիր եղաւ,
Զարին պատժելու ձեռնամուխ եղաւ:

Մթին սև ամպով իւր դէմքը ծածկեց,
Եւ ամպրոպային վճիռ արձակեց:

Ահեղ որոտմունք, հրեղէն ցովմունք,
Բերին արհաւիրք, տիրեց վրդովմունք.
Եւ քարակոշկոճ տեղաց կարկուտ շատ

Սյգի, բուրաստան արաւ բարուքանդ:
Դաշտի կանաչ բոյսն իսպառ ջնջեց,

Հէգ թռչունի էլ բոյնը կործանեց.

Իսկ հեղեղն եկաւ, քշեց ու տարաւ

Գիւղացու գոյքը ու շարը թողաւ:

Աստազոյն պատժից ազատ մնացին,

Թունալի օձն, չար բազէն ու ցին.

Որդն զգուելի, աղւէս կեղծաւոր,

Ու դայն ագահ, յոյժ վտանգաւոր:

Ա՛յս է օրէնքը բնութեան և մարդկան,

Սա՛ է դատաստան այժմ և յաւիտեան:

Ա. Ռ. Ա. Ի. Օ. Տ.

Ու դեռ չծէգած հետքն արևի՛
Շուտ խորտակոււմ են շղթայք խաւարի:
Ցուրտ, մութ գիշերւայ տխուր թախձութեան
Յաջորդում են զով ժամեր վաղորդեան:

Սյդ սև ու մթից թմրած բնութիւն
Ոգի է առնում կայտառ, գւարթուն:
Պայծառ արշալոյսն է թագաւորում
Անթիւ գոյներից կազմած պալատում:

Պերճ առաւօտեան վարդազոյն նշոյլ
Նսեմացրել էր վառ աստղերի բոյլ,
Եւ գեղածիծաղ ցոլք, ցնցուղ բիւր
Սարերի գլխից փայլում համասփիւռ:

Ծիրանի լոյսը լցնում է երկիր
Վեհ ու սրբազան ջերմ զգացմունքով,
Որ միշտ փոխւում է և ջինջ և մաքուր
Սրտից դուրս թռած ուրախ բերկրանքով:

Ա. Ր. Տ. Ո. Ի. Տ. Ի. Ն.

Հազար իրանի, ան, այն օրերին,
Երբ բռնում էի մաճն իմ արօրին,
Եւ առաւօտեան արշալոյսից վաղ

Ես լսում էի քո երգը « փող-փաղ » :

Գիտեմ, իմ արտուտ, դու, փոքրիկ տոտիկ,
Որ լաւ պիտի յիշես եւ իմ մեղեդիք,
Որ հերկ հերկելով մրմնջում էի,
« Զարթիք », « Ալելուա » : սաղմոսում էի
Քո քաղցր ճուղի, անուշիկ օրհներգ :
Գուցէ երկնքում ընդունւի աննենգ :
Իսկ իմ « զարթիք » -ը, իմ ճշմարտութիւնը
Բերեց իմ գլխին անթիւ չարութիւն :
Լծկանս աւար գող, անօրէնին յիշեմ
Եւ արտա արօտ է նրա հօտին :
Շէն տուն ու տեղս սրբեցին արքան :
Ու ընտանիքս թողին անպաշտպան :
Ու ես հէգ, թշառ տարագիր եղած :
Հեռու, շատ հեռու մի անկիւն ընկած,
Միշտ արիւն քրտինք թափելով անկերջ,
Զեմ կարող օգնել զաւակներին խեղճ :

Երբ միտս է գալիս, արտուտ, քո ճուղի,
Անցկալից սրտիս, տիրում պառն դող :
Կարժատ պիտի մեռնեմ, ախ, տուն ու վաթսն,
Էլ չեմ տեսնելու իմ արօր, գութան :
Էլ չեմ շնչելու ազատ, անսասան

Հայրենի երկրի գեցեցիկ զարնան
Ծաղկանց հօտով լի բուրմունքն աննման :
Համբուրելու չեմ շիրիմն հայրենական :
Արտերիս ընձիւղ գալարի ծլած՝
Կարծես իմ աչքիս առաջն են փուլած :
Միթէ ես նրանց չպիտի տեսնեմ :
Ու ըղձառոչոր գերեզման մտնեմ :
Դու մի գայ այստեղ, սիրելի արտուտ,
Ուր անձրեւի տեղ գալիս է կարկուտ :
Այնտեղ ճըլ-ըլա իմ արտի վրա :
ՎԱՐԴԻ ԲՈՂՈՔԸ :

Ես բացել էի կանաչ պարտիզում,
Թփերս փթթած՝ անոշ հոտ բուրում :
Դոյնս աննման բոսոր, երփներանգ
Ոսոս գեղեցիկ, անփուշ, անփտանգ :
Քաղցրախօս սոխակ բիւր գայլալիկով
Թփերիս միջին երգում ջերմ սիրով :
Ժրաշան մեղուն նիւթ էր ասանում
Ոսկեգոյն փոշուցս ու մեղր շինում :
Գողտրիկ մանուկներ, գեղանի կոյսեր
Հրճում իմ տեսքով ու մատաղ սրտեր
Լցւած խնդութեան պարզ զգացմունքով,

Զարդարում էին կրծքերն իմ փնջով
 Որպես վայելուչ ու համեստ սեղան
 Ես բացեա՛ծ էի ծոցում բնութեան
 Բարեմիտ մարդկանց հաճոյք պատճառում,
 Իսկ սև սրտերին նախանձը շարժում:

Պարտիզի տխմար տիրոջ բիրտ ծառան
 Վայրենի խանդով լցեա՛ծ գերդ գազան,
 Կամեցաւ վրէժ լուծել մի կոյսից,
 Որ չէր տեսել իր փունջն իմ վարդերից,

Առաւ էսոցը կտրեց ու կտրեցս
 Կանաչ ճղներս, ջարդեց ու փշրեց
 Բոլոր իմ թփեր, ոտներս սիրուն
 Ու յափշտակեց կոկոններ նախշուն:

Թշուա ծնող, քաղցր երազով,
 Որքան տարի լի յոսերով
 Տանջեցար դու չարաչար,
 Կրելով վշտեր, գրկանք հազար,

Որ հաքազատ որդիդ մի օր
 Երախտագէտ սրտով բոլոր
 Քո տառապանք կմեղմացնէ,
 Երջանիկ կեանք քեզ կընծայէ:

Բայց խաբած ես, ողորմելիս
 Խաղաղ կեանքի տէր չեա լինիս
 Երազներդ չեն կատարել,
 Յոյսդ իոպառ կկորսուի:

Այս շահամուշաշխարհիս մէջ
 Կարգացել ես գրքի մի էջ,
 Որ մարդիկ սերտ յարեան կախով
 Կապւին անանց ոսկի աղով:
 Ինչո՞ւ ես պէտք գուժ աւ գորով,
 Սէր ու սուրբ սիրտ լեցուն խանդով,
 Երբ բոլորը խենէշ հոգով
 Կուզեն ասլոյն շայտ կեանքով:

Քո խօսքերը նրա համար
 Ատելի են ու անյարմար,
 Եթէ մէջ տեղը շահ չկայ,
 Խօսելու էլ լի՛նչ կարիք կայ:

Ե Ե Ղ Ծ Ա Ի Ո Ր Ի Ն

Փայտն է կտրւում իւր չորութիւնից,
 Իսկ մարդն ընկնում է լամառութիւնից,
 Այսպէս է ասում մեր տարիական
 Կեանքի առածն հին, տնտրւողին
 Կամքով պիտ լինիս փափուկ ու կակուղ

Ինչպէս ունենաւ զաւարի նոր ճիւղ,
 Որից բոշաներ զամբիւղ են գործում
 Ու տեսակ տեսակ կարասիք հիւսում,
 Ճկուն ու ճարպիկ և առաձգական
 Եղիր դու մտքով, գործով մշտական,
 Քո օգտի համար նայելով տեղին,
 Հոգիդ պիտ ներկեն սեւ, գորշ ու դեղին:
 Մի լինիր երբէք կամքի տէր, վեհանձ,
 Որ չշարժես դու չար մարդկանց նախանձ.
 Ուժի կտրման անցիր, որ հանգիստ ապրիս,
 Պատուով ու փառքով ճոխ, պերճ կեանք վարես
 Եթէ ձեռքիցդ ոչ մի բան չի գալ,
 Խօք բերանում անքան լեզու կայ,
 Որ սրան քծնես, նրան շողոքորթես,
 Մէկին գովելով, միւսին պարպտես:

Ս Ա Ր Ե Ա Կ Ի Ն

Միթէ և դու ամպի նման

Չունի՞ս յատուկ հայրենիք,
 Որ դանաշունչ քամու ձեռքին
 Դանոնում է միշտ խաղալիք,
 Թողած բերրի արտու հովիտ
 Քաղցր ցօղով ցօղելու,

Մղուժ է դէպ անապատներ

Աւազները ջրելու:

Հին բարեկամ, սիրուն սարեակ,

Ինչո՞ւ եկար դու այստեղ,

Ուր չկայ ոչ ծաղկի մի փունջ,

Եւ ոչ կոկոն վարդագեղ:

Այն ծաղկածին հովիտները

Ու լեռները հովասուն

Չէ՞ին կարող ասանջական

Լինել Թռչնիդ սիրասուն:

Նայիր շուրջդ, տես, բոլորը

Աւազով է ծածկւած,

Ինչպէս արդեօք պիտի շինես

Քեզ համար բոյն կաւամած:

Դարձիր, սարեակ, հոգիդ սիրես,

Իէպէ Մասիս, Արագած,

Կարօտակէդ ողջոյնս տար

Հայրենիքիս սիրազգած:

Գէթ իմ տեղը դու վայելիր

Եղեմական ծաղկանց հօտ

Եւ զովարար ջուրն աղբիւրի,

Ուր արծուժ է զառանց հօտ:

Ք Ն Ք Ո Յ Շ Ս Ի Ր Տ.

Ոհ, տուէք ինձ մի դեղ ու ճար,
Որ իմ սիրտը քար կտրի
Ու դառնայ մի կարծր ապառաժ
Ինչպէս սև ժայռ լեռների,

Որին բնաւ չեն ներգործում
Ոչ արտասունքն ամպերի,
Ոչ բնութեան պատահարներ
Եւ ոչ հարած մուրճերի.

Որ էլ բնաւ ես չզգացւիմ
Թշուառի սուրբ արցունքով,
Ոչ ծանօթի կեղծ ժպիտով,
Օտարի նենգ վարմունքով:

Ն Ր Ա Ն Ի Ց Ն Ե Ր Շ Ն Չ Ի Ա Շ

Չբացան իմ մէջ համայն մեղսական
Չգացմունք և կիրք, կարծես, էլ չկան,
Ոհ, երբ հիասքանչ պատկերդ տեսայ
Լոյս համեստութեան սուրբ Փօնի վերայ:
Ձինջ ժպիտդ անուշ ու ձայնդ գողարիկ
Անհուն բերկրանքով լցին իմ սրտիկ:

Երբ հրաշագեղ աչերդ անուշիկ
Դարձրիր դէպ ինձ խոնարհ ու հեզիկ,
Ձգացի իսկոյն մի քաղցր հարւած:
Ու միտք-հոգիս էլ իսպառ փոփոխւած:
Ի՞նչ էի արդեօք այդ վէհ ընկէին:
— Մի հոգիացած երջանիկ էակ,
Որին ցաւն ու վիշտ մատչելի չէին,
Կամ նորածնած սէր, հրճանք համակ,
Որ իրեն անմեղ տենչերի խոնքը
Քո մասին, հոգեակ, չափաւորում էր:
Հրաշալի ես ոչ միայն տեսքով,
Այլ և հոգեկան գլարթ յոյզերով:
Չունիս դու բնաւ մի չնչին արատ,
Բնութիւնն արել է քեզ անարատ:
Ախ, դու լաւ գիտես դիւթիչ ականարկով
Եւ քո բնածին բարձր բարձունքով
Այրել ու մաքրել սրտերն աղտեղի
Ներշնչել վսեմ, մտքեր պաշտելի:

Ն Ր Ա Ն...

Սառն աղբիւրին շատ մօտիկ
Չքնաղ, սիրուն, վառ ծաղիկ
Ծաղկել էր յոյժ աննման
Դունով, հոտով պատւական:

Ու նա ունէր պերճ, հարուստ աշագճ զոյց
Ոստեր շքեղ արաքընտանի յաճ ցոյցեցա՛ր
Գոյն-գոյն թերթերն փթթա՛ծ՝ մոյլայ վարձ
Մի ճոխ պսակ են կազմած: սիրո՞ց-ցամիս յՈ

Անուշահոտ կոկոնումէս ցօժողա զձ չսո՛ւ
Գործօն մեղւիս անգանում ճաքալիքո՞ւ զՄ—
Լիքն է առատ մեղրի հիւթիս յո մաք միղձ
Եւ լոյս աւտղ մոմի նիւթիս ճամճաղո՞ւ նախ

Այդ ծաղիկը դու ես, նէ, բոնմա մեղզի զՈ
Քեզ իմ սիրտդ է նախընտրած յմիտան ո՞ր
Մեղրածորան քաղցր խօսքով չո սմ վաճաղ՝
Յըւիր վիշտս իր տանջանքով: յայնքո՞ւ յՈ

Հրացայտ, պայծառ քո նայած յո սմառձ
Թող ինձ լոյս տայ վերածնա՛ծ, մեւ զՄիտո՞ւ
Որ նոր կեանքով կենսունակ յայ յոյս յայՄ
Ապրինք երկար ժամանակ: մի՞ճամզ ոգ յՄ

զրմորա մշմաղս յմզգան յո յմզՄ
Վիճալայս զմզոն, եմսի յմշմշո՞ւ

Ս Ի Ր Ո Յ Ե Ր Գ.

Կար ժամանակն որ յօրինում էի մոսՄ
Տանջանքի քնար ու երգում էի զդիս, րամցձ
Քնարս է թրթիւնն սիրավառ սրտիս յմիտՄ
Ու յավշտակումն խանդավառ մտքիս:

Ես երգում էի ծաղկածին հովտում զՄ
Չքնաղ կոյսի սէրն, որ ինձ էր գերում: յո
Հովտի բուրմունքով, կոյսի մրմունջով յՄ
Գինովնում էի ինչպէս նեկտարով: յո

Թէ մեղմիկ զեփեւուն հով ո՞ր գոյ շնչով
Թէ առակի պարզ ջուրն իր կարկաչով յՄ
Չայնակցում էին իմ սիրտը երգին: յո
Որ ներդաշնակ էր ինչպէս երկնային յՄ

Սրբասացութեան քաղցր մեղեդի, ճ գմբա՛ր
Որ բնութեան մէջ լսումս ամեն դիւր մոյժ
Այս օրհներգութեան ձայնին բառ առ բառ
Արձագանք կտար ձոր, յայլ ու անտառ:

Սիրում էի կոյսն հոգոյս սրբութեամբ յո
Ու պաշտում նրան համայն էութեամբ: յո
ՀԱՅԳՈՒԿՈՒՆՈՒ ԼԷԼԷՆ.

Հանդալ գիգայ իմ ճէլան, զՄ
Չինար բոլին ես զուրբան.

Վայ լէ, լէ, լէ, վայ, լոյ, լոյ, ձմի մնաՄ
Թւանք ի յուսնի ձգել, յո
Կապել ասպաղ-ամեն բան, յո
Ես քե հէյրան, իմ ասլան: յո

Վայ լէ . ինչո՞ւ յմազ զմիտառ: մո՞ճ.
Ին ծառի կարմիր խնձոր ինչո՞ւ յմազ

Վէր ընկաւ զիոր մոր,
Առայ, աւի իմ եարին,
Սիրտս ու խոգիս էլ բոլոր,
Եւ ջան, քու ջանին մատաղ,
Ձիւ մը թորկէ յուզան աղ,
Արի, սպանէ, եւ առ, տար,
Թող խոգիս տամ քու դուճակ,
Էրնէկ էր էնա տարին,
Գացինք ծրու արտի գարին,
Տիւն գերանդով հունձ էրիր,
Եւ զոռ աւի տրմիսին,
Հմկա էի մենք մէ տեղ,
Կուի էր թանք ամեն տեղ,
Եւ քու եարէն իմ լեզուով,
Կը լաւցնեմ առանց դեղ:

Ս Ի Ր Ո Յ Խ Ո չ Ե Ր

Մահն ինձ համար քաղցր քուն է
Ու երազանք հանգստեան,
Թէ գիրկդ ինձ դադաղ լինի,
Սիրտդ հոգուս սուրբ կայեան,
Հոն տապալկի սրտիդ իւղով,
Սիրոյդ բոցով ճենճերի:

Նեղճ հոգիս ու գոլորշու պէս
Բո ախիդ հետ դուրս թռչիւ
Այն ժամանակ, ո՛հ, եւ գիտեմ,
Սիրտդ թափուր կը փայ
Ու անձկալոյս վառ կարօտով
Ըղձատոչոր կը դառնայ:
Սիրուն աչքիդ ջերմ արցունքով
Գերեզմանս թող ցողի,
Որ այդ անգին, ջինջ շիթերով
Վրաս ծաղիկ, ծառ բուսնի:

Ջ Ա չ Է Լ Ն Ե Ր Ի Ն

Ճիշտ է արդեօք, որ նրանց հետ
Էլ ընդհանուր բան չունիմ:
Ի՞նչ իդէալ և ի՞նչ խոհեր
Նորա ունին, որ չեն իմ:

Երբ նստում են ճաշ, ընթերցի,
Հրաւիրում են կարօտին,
Կամ թէ փայլուն նոր շորերիցն
Կտան բաժին աղքատին:
Մաքուր, շքեղ կահաւորված
Եւ փառաւոր դահլիճում
Աթոռ կտան խեղճ ռամկին
Մեծ հիւրերի շարքերում:

Միթէ հին մարդը մերկացած
Ապրել կողքեն նոր հողով,
Կամ թէ սիրոյ աւագանուն
Մաքուր լացած սուրբ սրտով
Ցանկանում են սիրել անկեղծ
Հէգ տառապեալ թշուառին,
Թերեւս արդէն զոհ են պատրաստ,
Ճիշտ իմաստով այդ բառին:
— Ոհ, չէ: Երբէք: Դեռ չնշում են
Խոր խոցոտւած թորերով,
Որոնք օգը վարակում են
Արտաշնչած գարշ հոտով:

Ա Ն Խ Ո Ն Ջ Մ Ծ Ա Կ Ի Ն

Ղ. Աղայանի յօդուկների առթիւ

Քո յոգնավաստակ գործով փառաւոր
Սպասում էիր հնձի բեղմնաւոր,
Աւաղ, անողոր ձեռքը բռնութեան
Բոլոր ճիգ, ջանքդ մատնեց կորստեան:
Մերթ հարաւային խորշակ հրացապ,
Մերթ հիւսիսային կարկտաբեր ամպ
Չորացրին ցանած արտիդ ընձիւղներ,
Քար ու քանդ արին ծլած արմատներ:

Տխուր, վշտալի կանգնած ես դաշտում
Մորմոքւած սրտով ու անյոյս դիտում
Խիստ սրտաճմլիկ տեսարան արտիդ,
Ուր թափել էիր քրտինք ճակատիդ:

Այս տեղ անխնամ որդիքդ փոքրիկ
Քաղցած շրջում են մերկ, ոտաբոբիկ,
Այն տեղ վաստակդ ոտքի տակ տւած:
Յըղփասէր խողի բաժին է դառած:
Կայ արդեօք մի մարդ այնքան վատ ու
բիրտ

Որ չգգայ թէ ինչ ցաւ ընկաւ քո սիրտ,
Երբ տեսնում է քեզ յուսաբեկ եղած,
Վար ու վաստակից իսպառ զրկւած:

Մի յուսահատուիր, հովեր են փչում
Թարմ օդ, քաղցր հոտ լեռներից բերում:
Շոյելով դէմքդ մուրուքդ արեղարդ:
Քեզ կողկորեն, կտան նոր եռանդ:

Դէհ, անխոնջ մշակ, ձեռք զարկ քո մաճին,
Կորովի բազկովդ ուժ տուր դու գործին:
Հերկիր ու ցանիր քո աշնանավար,
Յուսա, կքաղես արդիւնք բաւարար:

ՀԱՅՐ 2. ԱԼԻՇԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆՆԵՐ

Մեռաւ Ալիշան,

Որ փունջ փունջ շուշան

Բերում էր ընծայ

Իւր ազգին հայկայ:

Հայոց աղջիկներ ձեր սիրուն դէմքի,

Պայծառ պատկերի ու անբիծ կեանքի

Նկարագիրը ո՞վ պիտի անի,

Լուր է խօսնակ խեղճ հայաստանի:

Էլ ո՞վ պիտ պատմէ, թէ ինչ նազելի

Քայլերով ման կգաք դաշտում ծաղկալի,

Եւ վարդի թերթին յաղթող շրթունքով

Ժպիտ ու համբուր կձօնէք սիրով:

Հայոց մանուկներ, էլ ո՞վ կտայ ձեզ նղա՞

Մեր մայր աշխարհի պատմական քարտէզ:

Ու ընտիր նախնեաց գործերը փայլուն

Ո՞վ պիտի ցոյց տայ խօսքերով զեղուն:

Չկայ ոչ մի տեղ քար, հող, ծառ, ծաղիկ,

Որոնց չգովէր իւր ունով գողտրիկ:

Թէ «հաւերն ի հունչ», թէ «հովերն ի մունջ»,

Թէ «օղն վառ վառ» և «ջուրն ի մրմունջ»:

Սարեր ձիւնապատ, անտառներ մարմանդ,

Հովեր ծաղկածին, դաշտերն արգաւանդ,

Ամենքին իրենց արժանեաց յարմար
փառաբանել է երգով բեղմնարար:

Նախահայրերի գերեզմաններին
Աղօթող կանգնել «խաչվէմք քովերին»:

Այնտեղ խոր մօտ մեծ կուրի դաշտում
Կարմիր վարդանին է անմահացնում:

Այստեղ Սեանի ծովակի կղզում

Աշոտ երկաթին գովում անկշտում:

Իսկ այլ տեղերում առճար թէ պալատ,

Թէ գիւղ, թէ քաղաք, շէն ու անապատ

Գովել է անչափ հոգով տոգորւած՝

Տխուր ու ուրախ արտասուք թափած,

Միրով ու սրտով մեզ համար երգել,

«Հայոց աշխարհիկ, գարունդ է եկել»:

Որպէս ջանասէր մեղու թագունի

Միշտ սաւառնումէր Հայոց աշխարհի

Երկնքի տակին ծաղիկ տեսնելու:

Հայ մանկանց համար մեղր շինելու:

Նա հիւթ էր քաղում հին ծաղկած Սսից,

Երբեք փառապանծ ազատ Մասիսից:

Ու տղտղալով թռչում էր գնում,

Արագած սարից Միւսիքն էր անցնում:

Նոր ոտք դնելով Արծրունեաց Ոստան,

Թե էր տարածում զէպ Տուրուբերան.

Ներբովտ, Գրգուռի լանջերն քերելով,

Շրջան էր կազմում Կորդաւաց լեռներով:

— Եւ գիտէք ինչո՞ւ.

— Գրքեր գրելու

Մեզ նւիրելու,
Որ Մայր Հայաստան
Ազատ, անաստան
Ապրի յաւիտեան:

* *

Բնութեան ծոցում.

Ահա ծաղկասփիւռ դաշտը գեղեցիկ
Իւր հոգեգրաւ տեսքով ազդեցիկ
Ամեն կենդանու է հրապուրում
Վայելել բարիք բնութեան ծոցում:
Չկայ խտրութիւն ոչ ոքի համար.

Թէ համր ու խուլ թշուառ ցաւագար,
Թէ առույգ, գլարթ, հուժկու տղամարդ
Շնչումեն ազատ ու հոտոտում վարդ:
Միայն բնութեան հարազատ զաւակ

Չարքաշ մշակը միշտ խելճ ու կրակ,
Ջրկած կեանքի լոյսից փառունակ՝
Լինում է առակ մարդկանց նշաւակ:

* *

Ու ճոխ սալօնի գոյն գոյն թիթեռներ—
Չքնաղ օրիորդ, քնքոյշ տիկիներ
Բարձր են բրբջում, անհոգ ոստոստում
Մէկի տեղ երկու ասպետներ ճանկում.
Կովցած օրիորդն այսպէս է խորհում,
Կեղծ ժպիտն ներկած շրթունքն է շարժում.
«Ինչ լաւ բան եղաւ. վաղը կը գնամ

Ես պարահանդէս, այնտեղ ցոյց կը տամ,
Որ ունիմ ես ջերմ երկրպագուններ
Իմ աղնարկներին ճիշտ կատարողներ,
Որոնք թէ և մեծ ու շատ տգեղ են,
Բայց չէ որ յայտնի հարուստ մարդիկ են:
Նրանք կդառնան բաղդիս պատւանդան
Ու ես կհասնիմ մեծ երջանկութեան:

Նրանց սազ չի գայ ինձ նման ջահել
Մի աղջկայ հետ հանդէսում պարել.
Ու ես իրաւունք կունենամ անշուշտ
Սիրտս ուզածի հետ պարելու կուշտ կուշտ:»

* *

Վճիտ աղբիւրի մարմանդների մօտ,
Ուր ուռճացել են նունուֆար, հօրօտ,
Սեղան են նստել յայտնի քաղքցիք
Կրթած, անկիրթ հարուստի որդիք,

Ակմբանոցի խաղասէր հերոս՝
Սէգ աքաղաղի նման փոսէ փոս,
Առաջնորդում է տիկին հաւերին
Ու իւր էութիւնն յայտնում բոլորին:

Քսւելով մէկի կրծքին ու կողքին
Շուրջն է պտտւում, նայելով չորս դին:
Ապա միւսի ձեռքն է համբուրում,
Ականջին գաղտնի խօսքեր փսփսում:
Երրորդին աչքով ու ոնքով անում,—
Ժամադրութեան նշաններ տալում.

Ու չորրորդի հետ թեանցուկ եղած
Գնում, անցնում է գլուխն վեր բռնած:

* *

Որպէս ջանասէր աշխոյժ մեղուներ
Գեղջուկ կոյս աղջիկ, քողասէր հարսներ
Այն տեղ մշակած ընդարձակ դաշտում
Մինչև երեկոյ անդուլ աշխատում:

Դժուար աշխատանք ցերեկայ շոքին
Ընկած է այդ թոյլ խեղճերի բաժին.
Զրկանք, նեղութիւն քաշում անձրեւին՝
Վատնելով իրենց ուժերը վերջին
Զարչարում են միշտ, բայց անյուսահատ,
Որ ապրին պատուով, մնան անարատ:

Համեստ, չքնաղ կոյսն անուշ ժպիտով
Սիրալիր աչքերն քաղցր նայածքով
Դարձնում է դէպ իւր աչք ձգածին,
Սրտին ու հոգուն նոր տէր դառածին.
Սակայն երկիւղից դողում է սաստիկ
Որպէս խիստ քամուց ուռենու ոստիկ:

* *

Մի գոյգ եզի հետ խղճուկ գիւղացին
Էլ արիւն քրտինք չմնաց թափեցին:
Դեռ չէր յաջողել հերկն աւարտել,
Եզի ուսն ուռել, անպէտք էր դառել:
Ինքը բեզարած, քնհատ ջարդւած՝
Մի կուշտ փոր հացի կարօտ մնացած,

Անպիտան եզի կողքի հետ թիկնած
Դառն մտածմանց մէջ էր ընկղմած:
Ու մտածումէր. ինչո՞վ հաց գնել.
Պարտքն ու ծանր հարկն ինչ կերպ վճարել,
Թէ այս տարի էլ անցած տարւայ պէս
Կարկուտ ու երաշտ, պատուհաս պէս պէս
Ոչնչացնեն արտ, տաւար, արօտ,
Թողնելով այսպէս չոր հացի կարօտ:

Ահա կինն եկաւ տխուր ու տրտում
Եւ աղեկտուր զրոյցներ անում.
«Այ մարդ, դու գիտես տանը հաց չկայ.
Տղայքս քաղցած են թողի եկայ,
Որ քաղեմ բանջար—սիւբելս, աւելուկ,
Ծնեփուկ, բոխի, մանտակ ու թելուկ
Ու տանիւմ, խաշեմ, կերակուր եփեմ,
Սոված գառներէս մի քիչ կշտացնեմ»:

Աղի արցունք էր հոսում վշտագին
Ու հեկեկանք էր լսում դառնագին:
Գիւղացու յոգնած ու մռայլ դէմքին
Տիրեց խօլական արհաւիրք ներքին,
Որպէս թէ մենակ թանձր խաւարին՝
Կապած, կաշկանդած ընկած է գետին.
Ահա գալիս է դահիճն սպանող
Եւ կամ գազանը լափող, կլանող...
Բայց դեռ չէր ուզում, որ կինն հասկանայ,
Թէ ինչ վատթար օր նրան կապառնայ
Երբ պարտատէրն ու անգութ հորկահան
Իրան քարշ կտան բանտ ու դատարան:

* * *

Ծաղկոտ սարի կատարից
Տխուր, տրտում եմ նայում
Դէպի դաշտ ու հովիտներ,
Ուր գեղջուկն է աշխատում:
Սակայն որքան տանջւի,
Քրտինք թափէ, չարչարւի,
Այնքան քաղցած կ'մնայ,
Կուրծքն արևով կ'առնուի:
— Դաշտեր, ինչո՞ւ չէք խղճայ
Ձեզ կեանք, հոգի տւողին,
Ինչո՞ւ քաղցած կ'թողնէք
Թշուառ, չարքաշ մշակին:
Հանդ ու արօտ տոչորւած
Ամրան կիզող ջերմ օդով,
Այսպէս տւին պատասխան
Վշտի խորին զայրութով.
— Որպէս հարսին գեղանի
Մեղրածորան ստինքից
Բղխում է կաթն անուշիկ
Միտոյ անհուն գորովից,
Այսպէս էլ մեր ծաղկածին
Ծործորներից է հոսում
Աղբիւր վճիտ սառնորակ՝
Արտ ու մարգեր ոռոգում,
Որ քրտնաջան մշակը
Լի ու առատ ստանայ

Իւր վաստակի արդիւնքը
Ու հանգիստ կեանք ունենայ:
Սակայն ճարպիկ ձեր ձեռքեր
Խլումեն խեղճ բանւորից
Մեր—մայր հողի արգանդի
Պտուղները հիւթալից:
Մինչև որ չկտրւին
Յափշտակող այդ ձեռքեր,
Ոչ ոք իրա ճակատի
Քրտնքին չի դառնայ տէր:

Մըրիկներից յետոյ.

Լոեց դառնաշունչ կատաղի բամին,
Որ ցուրտ հիւսիսից փչումէր ուժգին:
Ու էլ չպիտի հնչեն մահաբեր
Կիզող հարաւի դժողքի հովեր:
Հէրիք է, որքան գոռում, գոչումով
Իրար հանդիպան ներհակ հոսանքով:
Բուք, մըրիկով աւեր դարձուցին
Այս շէն ու պայծառ հայրենիք հային:
Ահա գալիս է կենսատու գարուն
Բերելով իւր հետ եղանակ սիրուն.
Ու երկրագործը նորաբաց դաշտում
Մեծ եռանդով է վարում, վաստակում:
Բնութիւնն ազատ եղիամից, տապից
Սփռումէ բարիք անհուն գանձերից.
Յնծումէ երկիր բոլոր պերճութեամբ

Ու գլարթարար կեանքի քաղցրութեամբ:
 Ինչ հրաշալի է, որքան գեղեցիկ.
 Գարնան առաւօտն ու գեփիւռ մեղմիկ,
 Երբ գոյն գոյն ծաղկանց թերթերից փայլուն
 Կախւում են ցօղի շիթեր պաղպաղուն:
 Կարմիր արևի նոր ճառագայթից
 Շողում, շողշողում է դաշտ շողալից.
 Յակինթ կաթիլն ու գոհար կոկոններ
 Ժպտում են, բերկրում ինչպէս կոյս սրտեր
 Ու գեղջուկն ուրախ՝ շինարար ձեռքով
 Նորոգում է տունն քաղցր յոյսերով—,
 Որ այսուհետև իւր արդար վաստակ
 Պիտի վայելէ ինքն ու իւր գաւակ:

Գ ու թ ա ն .

Այնտեղ կտրիչ տղամարդն
 Հուժկու բազկով բռնել է
 Իւր գութանի ծանր մաճն
 Ու ձայնն անուշ ձգել է:
 «Հօռովել» է կանչում նա,
 Ձեռքը ականջին դրած.
 Հինգ-վեց հոտաղ ձայն կառնեն՝
 Քնահարամ բեզարած.

Տաս-տասներկու զոյգ եգներ
 Ու գոմէշներ չարաչար
 Հարւածներով դադողւած՝
 Լուծ են քաշում քաջաբար:
 Ու գութանը շրջելով
 Խոր ու լայն առք մի կանգուն,
 Իւր ետևից թողնում է
 Շարան շարան հող փխրուն:

* *

Ու մաճկալը մանկական
 Միամտութեամբ է դիտում
 Հերկած արտի ալօսներն
 Ու ինքն իրան պարծենում.
 —Ահա այսպէս կոշտացած
 Հողն է փափկում իմ ձեռքով.
 Ու կցանեմ, կշրեմ
 Ճապտիս առատ քրտինքով:
 Նա ժպտում էր ինքնագոհ—,
 Որ անկարօտ պիտ ապրի,
 Եւ սիրասուն գառներին
 Նոր հանդերձներ պիտ առնի:

* *

Թուլանումեն մշակի
 Զլուտ, ուժեղ բազուկներ,
 Երբ տեսնում է աղայի
 Ճոխ նիստ ու կացն ու զարդեր.
 Ու յիշումէ իր կեանքի
 Անցեալ, ներկայ դառն օրեր
 Ու կոյր միտքը պատում են
 Ծանր թախծի սև ամպեր:
 Սակայն յոյսի մի նշոյլ
 Խաւար մտքում ծագումէ. —
 Հեռանկարն նոր կեանքի
 Աղօտ կերպով տեսնումէ:

ԴՆԵԱԿ.

Երբ տւնջեան հոգսերով
 Խռոված էր մեղմ հոգիս,
 Ամօթի վիշտ՝ մտածմանց
 Տեղիք կտար խեղճ մտքիս.
 Պատկերացան իմ առաջ
 Կեանքի, մահւան տեսիլներ.
 Անուրջ ու խօլ ցնորք չէր,
 Այլ սին կեանքի պատկերներ.
 Այնտեղ սարի բարձունքին
 Կանգնած էր մի մեծ դղեակ,

Որտից իշխում էր երկրի
 Տէր իշխանը սանձարձակ:
 Նորա շքեղ պալատում
 Ճոխ, բարելից սեղանի
 Շուրջն են նստած զարդարուն
 Արք և կանայք գեղանի:
 Հանդերձները ոսկեհու՝
 Յակինթներով են նիշած
 Պերճանքի ու ճոխութեան
 Փայլքն ամենքին է տիրած.
 Նշան, զր՝ան շողշողուն
 Ճաճանչներ են արձակում,
 Մետաքսեայ նուրբ շորերն էլ
 Խիստ դուրական խշխշում:
 Ու խմում են ոգելից
 Տեսակ տեսակ ըմպելիք
 Ու ուտում են համադամ
 Կերակուրներ ու խորտիկ:

* *

Հովտում հրդեհ բռնկւած
 Ճարակումէ գիւղ քաղաք
 Մարդիկ ինչպէս ներոնեան
 Կերոններն՝ անճարակ

Քոցավառած խորովում,
Աճիւն, փոշի են դառնում,
Եւ ճենճերի հոտ անուշ
Դէպ դղիակն է բարձրանում:
Սաստիկ բամին դիւածին

Իւր գորշ շապիկն հագած
Իբրեւ հմուտ սարկաւազ
Մերթ մեղմ, մերթ բամբ ձայն ձգած
Լուսաւորում էր դղեակն
Մարդկանց ճարպի բոցերով
Ու խնկարկում ծխացող
Ամբողջ հովտի բուրվառով:

* *

Այն տեղ հեռու խոր ձորում
Սպառազէն զինւորի
Սուրբ արագ էր հնձում
Անդաստաններ կենդանի:
Հարսին, կոյսի պատիւը
Զոհէր բերւում բռնութեան:
Հոսում կարմիր արիւնը
Ժողովրդեան անալաշտպան:
Ու կենդանի մնացած
Ծերն ու մանուկը քաղցած

Նստել մոխրի կոյտերին
Կուլան ցրտից կուչ եկած:
Բայց դղեակի խնջոյքը
Իւր լիութեամբն անսպառ
Դարձաւ արդէն անարգ վայր
Խէնեղներին անպատկառ:

* *

Կրակ ու բոցից ահա դուրս եկան
Ըմբոստ զոհերի հրեղէն ուրւական
Ու գրկախառնած թանձր ծխի հետ
Ծառացան դէպ վեր ու կորան անհետ:
Մորթոտւած ընկած սուրբ դիակներէց,
Ազատութեան վեհ նահատակներից
Կարծես գոյացան հուժկու վիթխարի
Ու սարսուռ ազդող ոգիք քաջ արի:
Սրանք իրենց տաք արիւնով ներկած,
Բուրեցին խնչպէս կարմիր վարդ բացւած,
Ու սլացան վեր դէպ անհուն եթեր
Իբրեւ վրէժառւի սուր սուր սլաքներ:

* *

Առաւօտեան կարմիր արփին
Լուսապայծառ ցոլմունքով

Ողորդել էր երկինք, գետինք,
 Որ ծածկւած էր շաղ շողջով:
 Ու գղեակի տէր իշխանի
 Բուրաստանի ծաղիկներ
 Խորհրդաւոր խօսում էին
 Իրարու հետ շատ բաներ:
 —Տեսէք, ահա թերթիս վերայ,
 Ինչ հրաշալի մի շիթ կայ.
 Ինչ գոյն ու փայլ խայտաճամուկ,
 Ասես, որ նա ցոյց չի տայ:
 Ջքնաղ կոյսի կապոյտ աչքից
 Սիւլտակուցի մասեր կան,
 Ալ ու կարմիր այտից ծծած՝
 Անբիծ արեան նիշեր կան:
 Սա արցունք է բռնաբարւած,
 Որք մնացած գեղջկուհու,
 Որի հայրը սպանւեցաւ
 Տիրոջ խօսքով ահարկու:
 Սիրոյ անհուն աւագանից
 Բռնի ցայտած ջինջ ցօղիկ,
 Գիտեմ անչափ թշւառ ես դու,
 Որ ցօղում ես իմ թերթիկ՝
 Գունով, հոտով վարդեր տալու
 Չար իշխանին քարասիրտ,

Բայց ինչ արած՝ ողջ երկիրն է
 Գերի նրա կամքին բերտ:
 —Վրաս իջած այս շողերը
 Առոյգ մարմնից են լուծւել,
 Որ բանտի մէջ շղթայակոծ
 Տանջանքից է քայքայւել
 —Այս կաթիլն է արիւն քրտինք
 Չարքաշ մշակ բանւորիս,
 Որ թափել է իշխանական-
 Պալատները շինելիս
 Ու նրանց մէջ ապրողներին
 Շուայլ սեղան կազմելիս:
 —Երբ իշխանի սուրը կտրեց
 Մանկան վիզն ու մօր ծիծը,
 Կաթն ու արիւն իրար խառնած՝
 Գոյացաւ այս ցօղիկը.
 Ու հանգչաւ իմ ճերմակ թերթիս
 Անմեղութեան ժպտի պէս.
 Սա բնութեան օրէնքի դէմ
 Մի հէզնանք է դառնապէս:

Զայրացած ծով ամբողջի
 Ալեաց փրփուր կատաղի
 Դալում, բաղխում էր ուժգին
 Գոռոզ բերդի հիմունքին,
 Ու ճրղփուն ձայն հանելով,
 Յետ էր քաշում շտապով:
 Գոնջ իշխանն էլ կաշխատէր,
 Որ ճանկերը խոր խոթէր
 Իւր գոհերի սրտի մէջ,
 Սակայն ալիքն ել և էջ՝
 Ահեղ յորձանք կազմելով
 Նորից բաղխում գոչիւնով:
 Փրփրադէզ մի կոհակ
 Ծովի անհուն յատակից
 Եկաւ գրկեց այդ գղեակ
 Ու կործանեց հիմունքից:

Հ. ԿԵՆՏՐԱԼ ԿԱՐԳԱՅԻՆ

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0363676

58214

